

Sosyal Bilimler
EKEVAKADEMİ
dergisi

Makalenin geliş tarihi: 03.02.2025
1.Hakem Rapor Tarihi: 24.05.2025
2.Hakem Rapor Tarihi: 30.08.2025
Yayına Kabul Tarihi: 22.10.2025

eISSN:2148-0710 - pISSN:1301-6229

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE OLİMPİYATLAR VE BOYKOTLAR

Mehmet DERELİOĞLU* - Faik ÖZ**

Öz

Bu araştırmanın amacı, Soğuk Savaş dönemindeki Olimpiyatlarda spor ve siyaset ilişkisinin, sporcular ve organizasyonlar üzerindeki etkilerini incelemek ve günümüz sporundaki politik müdahalelerin devam edip etmediğini değerlendirmektir. Bu çalışma, soğuk savaş döneminde SSCB ve ABD arasında Olimpiyatlarda uygulanan boykotların etkilerinin tarihsel karşılaştırmalı yöntem yaklaşımıyla incelenmesini amaçlamaktadır. Soğuk Savaş dönemi, uluslararası siyasetin Olimpiyatlar özelinde spor üzerindeki etkisini açıkça göstermiştir. 1980 Moskova ve 1984 Los Angeles Olimpiyatları'nda yaşanan boykotlar, Olimpiyat Oyunları'nın sportif başarıyla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda diplomatik bir araç olarak kullanıldığını ortaya koymuştur. Sovyetler Birliği'nin 1979 yılında Afganistan'ı işgali, Batı dünyasında büyük tepkiye yol açmış ve ABD liderliğinde gerçekleştirilen boykot çağrısı, Batı bloğunun Sovyetler Birliği'ni uluslararası alanda izole etme stratejisinin bir parçası olarak şekillenmiştir. 1980 Moskova Olimpiyatları'na yönelik ABD liderliğindeki boykotta misilleme olarak 1984 Los Angeles Olimpiyatları'nın Sovyetler Birliği tarafından boykot edilmesi, iki süper güç arasındaki devam eden gerilimleri ve müttefikleri üzerindeki etkisini gözler önüne sermiştir. Bu boykotlar, sporcuların kariyerlerini olumsuz etkilerken, uluslararası spor organizasyonlarının tarafsızlığı konusundaki tartışmaları da alevlendirmiştir. IOC, bu tür müdahaleleri önlemek amacıyla tarafsızlık ilkesini güçlendirmeye çalışsa da spor ve siyaset arasındaki bağ günümüzde de devam etmektedir. Son yıllarda spor organizasyonları, insan hakları ve politik gerginlikler nedeniyle eleştirilmeye devam etmektedir. Spor ve siyaseti tamamen ayırtırmak için dünya liderleri radikal kararlar almalı, denetim mekanizmaları kurmalı ve siyasetin spora müdahalesi durumunda caydırıcı cezalar uygulanmalıdır. Sonuç olarak, spor ve siyaset arasındaki etkileşim tarih boyunca devam etmiş ve Soğuk Savaş boykotları, bu ilişkinin en belirgin örneklerinden biri olarak tarihe geçmiştir.

Anahtar Kelimeler: Soğuk savaş, Spor ve siyaset, Boykotlar, Uluslararası spor organizasyonları.

The Olympics and Boycotts During the Cold War Era

Abstract

The aim of this research is to examine the relationship between sports and politics during the Cold War period in the Olympics, and to assess whether political interventions continue in contemporary sports. This study aims to investigate the effects of the boycotts between the USSR and the USA during the Cold War in the Olympics using a historical comparative approach. The Cold War era clearly demonstrated the impact of international politics on sports within the context of the Olympics. The boycotts during the 1980 Moscow and 1984 Los Angeles Olympics revealed that the Olympic Games were not limited to athletic achievements but were also used as a diplomatic tool. The Soviet Union's invasion of Afghanistan in 1979 provoked a strong reaction from the Western world, and the boycott call led by the United States was part of the Western bloc's strategy to isolate the Soviet Union internationally. In retaliation to the U.S.-led boycott of the 1980 Moscow Olympics, the Soviet Union's boycott of the 1984 Los Angeles Olympics highlighted the ongoing tensions between the two superpowers and their influence on their allies. These boycotts not only negatively affected athletes' careers but also intensified debates over the neutrality of international sports organizations. Although the International Olympic Committee (IOC) has attempted to strengthen its neutrality principle to prevent such interventions, the connection between sports and politics continues to persist today. In recent years, sports organizations have continued to face criticism due to human rights issues and political tensions. In order to fully separate sports from politics, world leaders must make radical decisions, establish monitoring mechanisms, and impose deterrent sanctions when politics

* Dr. Öğretim Üyesi Mehmet DERELİOĞLU, Avrasya Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, mehmet.derelioglu@avrasya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3873-3202>

** Arş. Gör. Faik ÖZ, Avrasya Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, faik.oz@avrasya.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0008-8883-2130>

interferes with sports. In conclusion, the interaction between sports and politics has persisted throughout history, and the Cold War boycotts remain one of the most prominent examples of this relationship.

Keywords: Cold war, Sport and politics, Boycotts, International sports organization.

1. Giriş

Soğuk Savaş, 1940'ların sonlarından 1990'ların başlarına kadar süren, Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki jeopolitik ve ideolojik rekabet dönemidir. Doğrudan askeri çatışma yerine, bu rekabet vekâlet savaşları, casusluk, ekonomik mücadele ve ideolojik propaganda yoluyla sürdürülmüştür. Diğer bir ifade ile “İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, savaştan galip çıkmış iki büyük devlet ve bu devletlerin arasındaki anlaşmazlık ve çatışmanın, doğrudan birbirlerine karşı silah kullanmadan sürdürüldüğü belirli bir tarihsel döneme verilen addır (Özcan, 2017). Bu süreçte, başlangıçta farklı etnik unsurları birleştirme amacı taşıyan sportif faaliyetler, zamanla ulusların birbirine üstünlüklerini gösterme aracı haline gelmiştir (Gaddis, 2006; Şahin, 2010). Bu ideolojik mücadelenin yaşandığı birçok alandan biri de uluslararası spor organizasyonları, özellikle de Olimpiyat Oyunları olmuştur.

Olimpiyat oyunları dünyanın dört bir yanından sporcuların katılım sağladığı, sporun milletleri ortak paydada birleştirici özelliğini ortaya koyarken, barış ve dostluk ruhunu ön planda tutan çok sporlu bir organizasyondur. Olimpiyat oyunları geleneği Antik Yunan’da başlamış olsa da günümüzde yeniden canlanması 1896’da Baron Pierre de Coubertin sayesinde olup, her dört yılda bir kez yaz ve kış olimpiyatları şeklinde düzenlenmektedir (Tokatlıoğlu, 2013). Baron Pierre de Coubertin, özellikle Avrupa’da yaşanan savaşları durdurmayı ve uluslararası barış ve dostluk ortamı oluşturmayı amaçlamaktaydı. Fransızların İngilizlere karşı yaşadığı yenilgilerin yarattığı olumsuz durum, Antik Yunan’da M.Ö. 776 yılında başlayan Olimpiyat Oyunları’nın, şehir devletleri arasındaki barışı sağlama rolünden ilham alarak gidermeyi hedeflemiştir. Coubertin, sporun "amatör ruh" ile yapılması gerektiğini savunarak, farklı milletlerden insanların bir araya gelip kültürlerini, örf ve adetlerini tanımasıyla dünyanın savaştan uzak, sevgi ve barış içinde bir arada yaşamasını sağlamayı amaçlamıştır (Güçlü, 2001). Modern olimpiyatların tekrar başlamasının temelinde her ne kadar barış ve dostluk temelleri hakim olsa da bu durum tarihte pek de arzu edildiği şekilde vukuu bulamamıştır.

Modern Olimpiyatlarda uluslararası ilk boykot 1908 Londra Olimpiyatlarında icra etmiştir. Ancak, modern oyunlarda bulunan hakemlerin hemen hemen hepsinin İngiliz olması alınan kararlarda tartışmalara yol açmış olup özellikle ABD’li sporcuların bu oyunları boykot etmesine sebep olmuştur (Seçilmiş, 2004). Melbourne Oyunlarında ise Rusya’nın Macaristan’ı işgal etmesi sebebi ile İspanya, Hollanda, İsviçre gibi çeşitli ülkeler bu oyunları boykot etmiştir (Çeviker vd., 2023). Öte yandan 1936 Berlin Olimpiyatları ise ırkçılığın gölgesinde kalmış bir Olimpiyat olarak tarihte yerini almıştır. Yarışmalar başladığında Amerikalı atlet Jesse Owens, bayrak yarışlarında altın madalya kazanarak büyük bir başarıya imza atmıştır. Ardından uzun atlamada da Alman sporcu Luz Long’u geçerek şampiyon olmuştur. Owens’ın bu olağanüstü performansı, Adolf Hitler’i rahatsız etmiştir. Hitler, ödül törenlerinde yalnızca beyaz atletleri tebrik ederken, siyahi sporcuları görmezden gelmiş ve stadyumu terk etmiştir (Karaküçük, 1986). Ayrıca, Olimpiyat tarihinin en kanlı olayı olarak tarihe geçen 1972 Münih Olimpiyatlarında Arap komandolarının Münih Olimpiyat köyüne saldırı düzenleyerek 11 İsrailli sporcu ve idareciyi öldürmeleri sonucu Olimpiyat Oyunları kana bulanmıştır (Erdal, 2007). Bu siyasi boykotların haricinde 1896 yılında yapılan ilk Olimpiyatlarda kadınların Olimpiyat oyunlarına katılmasının yasaklanması kararı cinsiyet ayrımının tecelli ettiği önemli bir yasaklama olarak tarihte yerini almıştır (Memiş & Yıldırım, 2011). Bu minvaldeki olayların Olimpiyat ruhundan uzak olması kabul edilebilir olmaması bir gerçek olsa da bunu başarmak tarihte kolay olmamıştır.

Resim 1

Münih Olimpiyat Oyunları, Silahlı Grubun İsraili Sporcuları Öldürmesi Sonucu Yaşanan Katliam

Kaynak: (salom.com.tr, 2025).

Spor, tarih boyunca siyasetle iç içe olmuştur ancak, Soğuk Savaş dönemi, sportif müsabakalara yönelik siyasi müdahalelerin benzeri görülmemiş bir düzeye ulaştığı bir dönem olmuştur (Riordan, 1977). Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği, Olimpiyatları kendi sistemlerinin üstünlüğünü göstermek için bir araç olarak kullanmış, sportif başarıları ideolojik bir doğrulama biçimine dönüştürmüştür. Madalya sayıları yalnızca sportif mükemmeliyetin göstergesi değil, aynı zamanda her iki ülkenin siyasi ve ekonomik sistemlerinin gücünün bir kanıtı olarak yorumlanmıştır (Mendot & Karakaş, 2024). Bu rekabet yalnızca sporcularla sınırlı kalmamış, hükümet politikalarına, boykotlara ve diplomatik stratejilere de yansımıştır ve böylece Olimpiyatlar Soğuk Savaş gerilimlerinin bir yansıması hâline gelmiştir (Allison, 2004). Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) Olimpiyat Oyunlarını siyasetten uzak tutma yönündeki resmi taahhüdüne rağmen, bu organizasyonlar sıklıkla siyasi stratejilerin bir aracı olarak kullanılmıştır. Avery Brundage ve Juan Antonio Samaranch gibi IOC başkanları döneminde, küresel gerilimlerin spor dünyasına sızması karşısında tarafsızlığı koruma çabaları ciddi sınavlardan geçmiştir (Barney vd., 2002). Samaranch'ın IOC başkanlığıyla birlikte küreselleşme ve teknolojiye gelişmeler, Olimpiyatları devasa bir endüstri haline getirmiştir.

Olimpiyatlar, sadece sportif bir etkinlik olmaktan çıkıp; siyasi, askeri ve ekonomik rekabetin odak noktasına yerleşmiştir. Büyük ekonomik getirisi nedeniyle, ülkeler Olimpiyatlara ev sahipliği yapabilmek için yoğun çaba sarf ederken, devlet adamları da bu süreçte doğrudan rol alarak IOC yönetimlerine lobi baskısı yapmaktan çekinmemişlerdir. Ancak, özellikle Samaranch döneminde ortaya çıkan rüşvet ve hediye skandalları, Olimpiyat ruhuna gölge düşürerek organizasyonun tarafsızlığını tartışılabilir hale getirmiştir. Yani karlı bir yatırım aracı haline gelen olimpiyata TV kuruluşları ve reklam veren dev şirketler para akıtınca kentler ev sahipliği için yarışmaya, yüz milyonlarca dolara varan karlar için de "kaz gelecek yerden tavuğu esirgememeye" başlamışlardır (Milliyet, 2025). 1980 ve 1984 yıllarındaki Olimpiyat boykotları, propaganda faaliyetleri ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) sporcularını ve antrenman programlarını örtülü şekilde finanse etmesi, oyunların Soğuk Savaş çatışmalarının bir uzantısı hâline geldiğini göstermektedir. Bu nedenle, Soğuk Savaş dönemi Olimpiyat Oyunları sadece birer spor müsabakası değil, küresel anlamda büyük siyasi önem taşıyan olay haline gelmiştir. Oyunlar, demokrasi ile komünizm, kapitalizm ile sosyalizm ve iki süper gücün karşıt dünya görüşleri arasındaki mücadelenin bir yansımasıydı. Bu süreçte yaşanan yoğun siyasallaşma, uluslararası sporun yapısını kalıcı şekilde değiştirmiş ve Olimpiyatların küresel ilişkilerdeki rolünü yeniden şekillendirmiştir.

Bu çalışma, Soğuk Savaş döneminde spor ile siyasetin kesiştiği noktaları ele almakta olup literatüre üç özgün katkı sağlamaktadır:

1. 1980 Moskova ve 1984 Los Angeles Olimpiyat boykotlarını tarihsel olarak karşılaştırmalı bir çerçevede incelenmesi ve bu iki olayın benzer ve farklı yanlarını ortaya koymaktır.
2. Boykotların diplomatik seviyede ilişkisini, organizasyonların meşruiyeti, sporcuların kariyerleri ve uluslararası anlamda kamuoyu algısı üzerinde gösterdiği etkileri birçok yönden analiz etmektedir.
3. IOC'nin tarafsızlık hakkındaki söylem ve fiili uygulamaları karşılaştırarak, Olimpiyatların dünya siyaseti üzerinde nasıl araçsallaştırıldığını tartışmaktadır.

Bu çerçevede çalışmadaki araştırma sorularına şu şekilde yanıt aramaktadır:

- Yapılan bu boykotlar sporcu kariyerleri ve uluslararası spor kurumlarının tarafsızlığı üzerinde bıraktığı etkilerin neler olduğu?
- Soğuk Savaş döneminde Olimpiyatların jeopolitik rekabet alanına nasıl dönüşmüştür?
- IOC'nin bu dönemdeki siyasi müdahaleler karşısında, tarafsızlık söylemi ne ölçüde korunabilmiştir?
- 1980 Moskova ve 1984 Los Angeles boykotları hangi siyasi, sportif ve diplomatik sonuçlar ortaya çıkarmıştır?

Bu çalışma, Soğuk Savaş sırasında spor ile siyaset arasındaki kesişimi inceleyerek Olimpiyat Oyunlarının jeopolitik rekabetin bir aracı olarak nasıl kullanıldığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Özellikle 1980 ve 1984 Olimpiyat boykotlarına odaklanarak, bu süreçte izlenen siyasi stratejilerin ve bu stratejilerin uluslararası spor üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi, ABD ve SSCB'nin Olimpiyatları ideolojik bir savaş aracı olarak nasıl kullandığını incelemek hedeflenmektedir. Orwell, sporu "ateşli silahlar kullanılmadan yapılan bir savaş" olarak tanımlarken, Alman basını da 1913'lerde Modern Olimpiyat fikrinin, askeri yönünü doğrudan vurgulamadan bir dünya savaşını sembolize ettiğini ifade etmekteydi (Boniface, 2006, Akt. Çetin, 2014). Ayrıca, bu dönemde yaşanan siyasallaşmanın sporcular, ülkeler ve Olimpiyat hareketi üzerindeki geniş çaplı etkilerini anlamak da çalışmanın önemli bir odak noktasıdır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışma, Soğuk Savaş döneminde SSCB ve ABD arasında Olimpiyatlarda uygulanan boykotların etkilerini tarihsel karşılaştırmalı yöntem yaklaşımıyla incelenmesini amaçlamaktadır. Karşılaştırmalı yöntem, belirli olayların oluşumu ve gelişimini etkileyen işlevsel faktörleri analiz etmeyi ve sınıflandırmayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Neuman, 2013). Neuman'a (2013, s.601) göre, "tarihsel karşılaştırmalı araştırma, geçmişteki bir dönemi ya da farklı kültürler, ülkeler arasındaki çeşitli yönlerini inceleyen bir araştırma türüdür". Bu yöntem, özellikle iç savaş gibi büyük çaplı toplumsal değişim sonuçlarının ortaya çıkışında, çok boyutlu sosyo-ekonomik ve tarihsel faktörlerin nasıl bir araya geldiğini anlamak için tercih edilir. Ayrıca, uzun vadeli toplumsal değişimleri incelerken, ülkeler arasındaki benzerlik ve farklılıkların analiz edilmesinde de etkili bir yöntemdir (Neuman, 2013).

Bu çalışmada kullanılan ana kaynaklar arasında döneme ait olan resmi Olimpiyat raporları, IOC tarafından alınan kararlar, diplomatik yazışmalar ve uluslararası basında çıkan haberler yer almaktadır. İkincil kaynaklar olarak spor tarihi, Soğuk Savaş dönemi siyaseti ve uluslararası ilişkiler literatüründeki akademik çalışmalar, makaleler ve monografiler bulunmaktadır. Bu kaynaklar, tarihsel karşılaştırmalı yöntem doğrultusunda, özellikle aktörlerin söylemleri, yürütülen diplomatik süreçler, uluslararası kamuoyu tepkileri ve sporcuların maruz kaldığı etkiler gibi boyutlara odaklanılarak incelenmiştir.

Araştırma 1980 Moskova ve 1984 Los Angeles Olimpiyat boykotlarının bu araştırmada ele alınmasının nedeni, her iki olayın da 20. yüzyıldaki en geniş çaplı siyasi boykot örneklerini oluşturmasıdır. Aynı zamanda, bu boykotlar Soğuk Savaş'ın iki süper gücü arasında yaşanan doğrudan politik gerilimlerin yansması niteliğindedir. Ayrıca birbirini takip eden bu iki boykotun karşılıklı eylemler şeklinde gerçekleşmiş olması, tarihsel karşılaştırma yapmaya elverişli bir zemin oluşturmakta hem benzer yönlerin hem de farklılıkların derinlemesine analiz edilmesine olanak tanımaktadır.

2.2. Araştırma Etiği

Yapılan “Soğuk Savaş Döneminde Olimpiyatlar ve Boykotlar” başlıklı bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen tüm ilkelere titizlikle uyulmuştur. Araştırma sürecinde bilimsel dürüstlük, tarafsızlık, şeffaflık ve kaynak gösterme kuralları eksiksiz şekilde gözetilmiştir. Çalışmada intihal, sahtecilik, çarpıtma veya tekrar yayım gibi etik dışı herhangi bir eylem kesinlikle gerçekleştirilmemiştir.

3. Bulgular

3.1. ABD ve SSCB Arasındaki İdeolojik Rekabetin Spor Alanına Yansması

Soğuk Savaş, yalnızca siyasi ve askeri bir mücadele olmakla kalmayıp, aynı zamanda ideolojik üstünlük için verilen bir savaş niteliği taşıymaktaydı. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği, kendi sistemlerinin üstünlüğünü kanıtlamak amacıyla yalnızca siyaset ve ekonomi alanında değil, spor dünyasında da kıyasıya bir rekabete girişmiştir (Riordan, 1977). Yazar Orwell, sporu "ateşli silahlar kullanılmadan yapılan bir savaş" olarak tanımlarken, Alman basını da 1913'lerde Modern Olimpiyat fikrinin, askeri yönünü doğrudan vurgulamadan bir dünya savaşını sembolize ettiğini ifade etmekteydi (Boniface, 2006, Akt. Çetin, 2014). Ayrıca, Boniface (2012) Olimpiyat Oyunları sadece spor ve gösteriden ibaret değil, aynı zamanda politik ve stratejik bir etkinliktir. Oyunlar sırasında pek çok devlet adamının bulunması, bu akış açısını doğrulamaktadır ifadesini kullanmıştır. Küresel izleyici kitlesine hitap eden Olimpiyat Oyunları, bu rekabetin sahnelendiği en önemli platformlardan biri olmuştur. ABD ve SSCB için Olimpiyat başarıları, yalnızca sporcu yetkinliğinin değil, aynı zamanda kapitalist demokrasi ile komünist sosyalizm arasındaki üstünlük mücadelesinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri açısından Olimpiyat Oyunları, kapitalist ve demokratik toplumun gücünü ve başarılarını sergilemek için bir fırsat sunmaktaydı. Amerikan sporcuları, bireysel başarıyı ve serbest piyasanın sağladığı fırsatları temsil eden figürler olarak sunulmuş ve kazandıkları zaferler, ülkenin siyasi ve ekonomik modelinin etkinliğinin bir kanıtı olarak görülmüştür (Allison, 2004). Öte yandan Sovyetler Birliği, Olimpiyatları merkezi planlı ekonomisinin ve kolektif toplum anlayışının başarısını göstermek için kullanmış, sporcularını sosyalist ideallerin ve devletin insan potansiyelini en verimli şekilde kullanabilme yetisinin bir kanıtı olarak tanıtmıştır (Grix & Postlethwaite, 2016). Bu ideolojik rekabet, yalnızca madalya tablolarında değil, sportif performanslara dair oluşturulan anlatılar içinde de kendisini göstermiştir. Gaddis (2006), Soğuk Savaş rekabetinin yalnızca askeri veya siyasi hâkimiyet kurma çabasından ibaret olmadığını, aynı zamanda kamuoyunu şekillendirme mücadelesi olduğunu vurgulamaktadır. Her iki süper güç de Olimpiyatların, dünya çapındaki algıları etkilemek ve kendi ideolojilerinin üstünlüğünü göstermek için eşsiz bir fırsat sunduğunu fark etmiştir. Sportif zaferler, siyasi zaferler hâline dönüştürülerek her iki taraf da kendi ideolojik konumlarını güçlendirme çabası içerisine girmiştir. Riordan (1977), sporun bu süreçte bir diplomasi aracı hâline geldiğini ve Olimpiyatların Soğuk Savaş'ın bir parçası olarak görüldüğünü belirtmektedir. Her iki ülke de sporcularına yoğun devlet desteği sağlamış, antrenman programlarına büyük yatırımlar yaparak küresel sahnede üstünlük kurmayı amaçlamıştır. Üst düzey sporcuların sistematik şekilde yetiştirilmesi ve devlet destekli antrenman merkezlerinin kurulması, sporun bir siyasi propaganda ve ideolojik mücadele

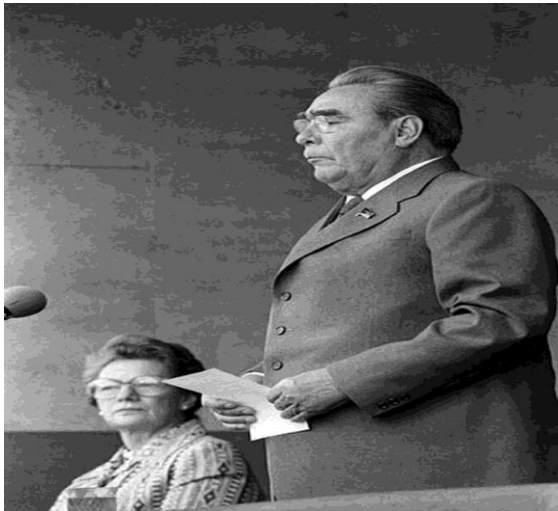
aracı hâline gelmesini sağlamıştır. Olimpiyatlar, bireysel yeteneğin ve sportif başarının sergilendiği bir alan olmaktan çıkarak, Soğuk Savaş'ın siyasi cephelerinden biri hâline gelmiştir.

3.2. 1980 Moskova Olimpiyat Boykotu ve Küresel Sonuçları

Soğuk Savaş dönemi, sporun uluslararası ilişkilerde bir diplomasi aracı olarak sıkça kullanıldığı dönemlerden biri olmuştur. Olimpiyat Oyunları, yalnızca spor müsabakalarının düzenlendiği bir organizasyon olmanın ötesinde, ideolojik ve siyasi mücadelelerin de sergilendiği önemli bir platforma dönüşmüştür (Guttmann, 2002). SSCB'de spor, sistemin bir ürünü olarak kabul edildiği için bireysel sporcular bile daha büyük bir kolektifin parçası olarak görülmüştür. 1980 yılının ikinci yarısı itibariyle SSCB'nin döneminin en önemli hadisesi 1980 Moskova olimpiyatıdır. 1980 Olimpiyatı SSCB için tüm tarihi boyunca bu ölçekteki en büyük olay olarak tarihe geçmiştir (Aslan & Kılıç, 2016). Bu dönemde Sovyetler Birliği'nin 1979 yılında Afganistan'ı işgali, Batı dünyasında büyük bir tepkiye yol açmış ve bu durum spor etkinliklerinin uluslararası diplomaside bir baskı aracı olarak nasıl kullanılabileceğini gösteren önemli bir dönüş noktası olmuştur (Aydın vd., 2023). ABD liderliğinde gerçekleştirilen boykot çağrısı, Batı bloğunun Sovyetler Birliği'ni uluslararası alanda izole etme stratejisinin bir parçası olarak şekillenmiştir. ABD Başkanı Jimmy Carter, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'daki askeri varlığını sona erdirmemesi durumunda Moskova Olimpiyatları'na katılmayacaklarını açıklamış ve diğer Batılı müttefiklerine de benzer bir adım atmaları çağrısında bulunmuştur. Bu çağrı sonucunda, birçok batılı ülke dahil olmak üzere 60'tan fazla ülke olimpiyatlara katılmamış, böylece oyunların küresel katılımı önemli ölçüde azalmıştır (Riordan, 1977). Bu boykot, Olimpiyat Oyunları tarihinde büyük bir kırılma noktası yaratmış ve sporun tarafsız bir alan olarak kalmasının neredeyse imkânsız hale geldiğini göstermiştir. Sovyetler Birliği ve müttefikleri, boykotun Olimpiyat ruhuna aykırı olduğunu savunarak Batı ülkelerini eleştirmiş ve bu durumu kendi ideolojik propagandalarının bir parçası haline getirmiştir (Hill, 1992). Ancak 1980 Moskova Olimpiyatları'na katılan ülkeler, eksik katılımın getirdiği rekabet azalmasına rağmen başarılı bir organizasyon gerçekleştirmeye çalışmış ve oyunlar Sovyetler Birliği'nin gücünü sergilediği bir platform haline gelmiştir.

Resim 2

Leonid Brejnev Açılış Konuşması (SSCB Genel Sekreteri)

Kaynak: (gergedan.press, 2025)

Resim 3*1980 Moskova Olimpiyatları*

Kaynak: (gergedan.press, 2025)

Boykot, sıradan bir diplomatik karar olmanın ötesinde, Olimpiyat tarihine damga vuran olaylardan biri haline gelmiştir. Olimpiyatlara hazırlanan binlerce sporcunun kariyerini etkilemiş, özellikle ABD, Kanada ve Batı Almanya gibi spor dünyasının önemli aktörleri, sporcuların oyunlara gönderemedikleri için büyük bir kayıp yaşamıştır. Sporcular, siyasi kararlar nedeniyle hayatlarının en önemli fırsatını kaçırmış, bazı sporcular bu boykotu eleştirirken, bazıları ise Sovyetler Birliği'nin eylemlerini protesto etmenin bir yolu olarak görmüştür. Bununla birlikte, Moskova Olimpiyatları'nda yarışacak önemli sporcuların eksikliği, oyunların rekabet seviyesini düşürmüştür ve Sovyetler Birliği ile müttefiklerinin madalya sıralamasında baskın hale gelmesine yol açmıştır. Sovyet sporcular, ABD ve Batı Avrupa ülkelerinden gelen rakiplerinin eksikliğini fırsat bilerek birçok branşta öne çıkmış ve Sovyetler Birliği tarihindeki en başarılı Olimpiyatlarından birini geçirmiştir.

1980 Moskova Olimpiyat boykotu, yalnızca bir spor etkinliğinin boykot edilmesiyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda uluslararası diplomaside sporun nasıl bir araç olarak kullanılabileceğini gözler önüne seren önemli bir olay olarak tarihe geçmiştir (Çeviker vd., 2023). ABD ve müttefiklerinin Sovyetler Birliği'nin Afganistan işgaline karşı bir tepki olarak Moskova Olimpiyatları'na katılmama kararı, Soğuk Savaş döneminde sporun tarafsız bir alan olamayacağını kanıtlamış ve sporun siyasallaşmasına yönelik kaygıları artırmıştır (Hoberman, 1986). Olimpiyat Oyunları, bu boykotla birlikte uluslararası ilişkilerde giderek daha fazla bir siyasi güç rekabet alanı haline gelmiş ve sporun diplomatik amaçlarla kullanılmasının önünü açmıştır. Boykotun en önemli sonuçlarından biri, sporun tarafsızlığını sorgulayan bir dizi tartışmayı beraberinde getirmesidir. Olimpiyatların temel felsefesi, sporun politik çekişmelerden bağımsız, evrensel bir etkinlik olduğu yönündedir. Ancak 1980 boykotu, bu anlayışa ciddi bir darbe vurmuş ve Olimpiyat Oyunları'nın uluslararası politika ile iç içe geçtiğini göstermiştir. Boykot, sporun küresel diplomasi üzerindeki etkisini artırırken, aynı zamanda ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki gerilimi tırmandırmıştır. ABD öncülüğündeki boykot, Soğuk Savaş'ın siyasi çatışmalarını spora taşımış ve 1984 yılında Los Angeles'ta düzenlenen Olimpiyat Oyunları'nda Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku ülkelerinin misilleme olarak oyunlara katılmamasına yol açmıştır. Böylece spor organizasyonları, iki süper gücün birbirine karşı diplomatik mesajlar verdiği bir platform haline gelmiş ve uluslararası spor etkinliklerinin siyasi gerginliklerden bağımsız bir şekilde sürdürülebilmesi zorlaşmıştır. Ekonomik ve diplomatik açıdan bakıldığında, boykot Olimpiyatların finansal sürdürülebilirliği konusunda da kaygılara yol açmıştır. 1980'de Batı ülkelerinin büyük ölçüde

eksikliği, Sovyetler Birliği'nin ekonomik yükünü artırmış, sponsor desteğinin azalmasına neden olmuştur (Toohey & Veal, 2007). Bu durum, modern Olimpiyatların giderek daha fazla ekonomik ve siyasi faktörlere bağımlı hale geldiğini göstermiştir. Aynı zamanda boykotlar, IOC'nin (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) sporun siyasetle daha fazla iç içe geçmesini önlemek adına yeni politikalar geliştirmesine yol açmış, gelecekte benzer durumların yaşanmaması için çeşitli girişimlerde bulunulmasına neden olmuştur. Neticede, 1980 Moskova Olimpiyat boykotu, spor ve siyaset ilişkisini yeniden tanımlayan olaylardan biri olmuştur. Olimpiyatların yalnızca bir spor etkinliği mi yoksa uluslararası politikaların bir aracı mı olduğu konusunda uzun yıllar sürecek tartışmalara zemin hazırlamış, Soğuk Savaş süresince ve sonrasında sporun diplomasi açısından taşıdığı önemi vurgulamıştır (MacAloon, 2013). Aynı zamanda, boykotların küresel spor organizasyonlarına olan güveni nasıl zedeleyebileceği ve sporun birleştirici rolünün siyasi mücadeleler nedeniyle nasıl zarar görebileceği konusundaki endişeleri artırmıştır.

3.3. Boykota Katılan ve Katılmayan Ülkeler

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) öncülüğünde gerçekleşen boykot, sporun siyasetten bağımsız bir alan olması gerektiği yönündeki geleneksel görüşe meydan okumuş ve Olimpiyatların diplomatik krizlerin bir aracı olarak nasıl kullanılabileceğini açıkça göstermiştir (Grix, 2013). ABD Başkanı Jimmy Carter, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgaline karşı bir tepki olarak Moskova Olimpiyatları'nın boykot edilmesini talep ettiğinde, bu çağrı uluslararası düzeyde farklı tepkilerle karşılanmıştır. ABD'nin çağrısına olumlu yanıt veren ülkeler arasında Türkiye, Kanada, Batı Almanya, Japonya, Norveç ve Güney Kore gibi müttefik devletler yer alırken, bazı ülkeler ise boykotu desteklememekle birlikte sporcularına bireysel katılım serbestliği tanımıştır (Toohey & Veal, 2007). Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık gibi ülkeler, hükümetleri düzeyinde boykotu desteklemiş olsa da, bireysel sporcuların Olimpiyatlara katılımına engel olmamıştır. Bunun sonucunda, toplamda 60'tan fazla ülke boykota katılmış, bu da Moskova Olimpiyatları'ndaki katılımcı sayısının ciddi oranda düşmesine neden olmuştur. Sovyetler Birliği ve müttefikleri, 1980 Moskova Olimpiyatları'nda boykotun etkisini en aza indirmek için çaba gösterdi. Birçok ülke, oyunlarda kendi bayraklarını açmaktan ve milli marşlarını çalmaktan kaçınarak, Olimpiyat ruhuna uygun bir protesto gerçekleştirdi. Tüm bu olumsuzluklara rağmen, Moskova, 1980 Olimpiyatlarını, tarihin en görkemli oyunları olarak kabul ettiğini ifade etmiştir (Yılmaz, 2021). Türkiye'de dönemin Olimpiyat başkanı olan Burhan FELEK gazetesinde "*Garip Bir Teklif*" başlıklı köşe yazısında: "*Son hadiseler üzerine beynelmilel Olimpiyat Komitesi'nin alacağa karara uymak üzere, şimdiki halde Moskova'yı boykot etmemiz söz konusu değildir. Çünkü, iştiraki kabul eden kararımızı değiştirecek geçerli bir sebep mevcut değildir.*" ifadesi ile ABD'nin boykot çağrısına olumsuz yönde karşılık vermiştir. Fakat devam eden süreçte SSCB'nin Müslüman ülkesi olan Afganistan'ı işgal etmesi ile birlikte yine Burhan FELEK: *Arap ve İslâm alemiyle olan her türlü siyasi ve ekonomik bağlarımızın zaruretlerini unutsak bile, binlerce çocuğu Rus silahları altında can veren Afganistan'ın feryadı namına verilen bu karara hürmet etmek, sade İslâmiyet'in değil, insanlığın da borcudur.*" ifadesi ile alınan boykot kararını desteklediğini gazete köşesindeki yazısı ile tüm Dünyaya duyurmuştur (Özgen, 2016).

Boykotun küresel etkileri, yalnızca katılımcı sayısındaki azalma ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda sporcular, organizasyon komiteleri ve uluslararası kamuoyu üzerinde de büyük yankılar uyandırmıştır. ABD'nin ve müttefiklerinin boykot kararı, Olimpiyat hareketinin politik baskılara ne kadar açık olduğunu gözler önüne sermiştir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), Olimpiyatların siyaset dışı kalması gerektiğini savunarak boykotu onaylamamış, ancak bu durum küresel politik dinamiklerin etkisini azaltmaya yetmemiştir (Hill, 1992).

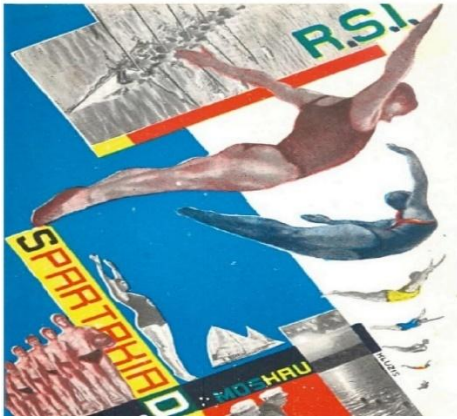
3.4. Boykotun Sporcular Üzerindeki Etkisi

Boykotun en büyük etkisini hisseden kesim şüphesiz ki sporcular olmuştur. Olimpiyat Oyunları, dünya çapındaki sporcular için kariyerlerinin zirve noktası olarak görülmekte olup, yıllarca süren yoğun hazırlık sürecinin ardından yarışma şansının ellerinden alınması büyük bir hayal kırıklığına yol açmıştır. ABD, Batı Almanya ve Japonya gibi ülkelerin sporcuları, Olimpiyatlara katılamadıkları için önemli kariyer fırsatlarını kaçırmış, bu durum bazı sporcuların spor hayatlarının erken sonlandırmasına dahi neden olmuştur. Boykot kararı, sporcular arasında büyük bir tartışma yaratmış ve bazı sporcular, Olimpiyatların siyaset üstü bir etkinlik olması gerektiğini savunarak hükümetlerinin kararına karşı çıkmıştır. Örneğin, ABD’li bazı sporcular, hükümetin Olimpiyatlara katılım kararını sporcuların bireysel tercihlerine bırakması gerektiğini öne sürmüştür (Senn, 1999). Ancak ABD hükümeti, Olimpiyat Komitesi’ne baskı yaparak katılımı engellemiş ve böylece birçok sporcunun hayallerinin gerçekleşmesine izin vermemiştir. Öte yandan, boykot nedeniyle Moskova’da yarışma fırsatı bulan Doğu Bloku ülkeleri, Olimpiyatları kendi propagandaları için bir araç olarak kullanmıştır. ABD ve müttefiklerinin yokluğunda, Sovyetler Birliği ve müttefikleri daha fazla madalya kazanmış ve bu başarıyı kendi sistemlerinin üstünlüğünün bir kanıtı olarak sunmuştur. Sovyetler Birliği, Moskova Olimpiyatları’nı Batı’nın zayıflığını göstermek için kullanmış ve boykotun başarısız olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca, Doğu Bloku medyası, ABD’nin ve müttefiklerinin boykot kararını, Batı’nın sporun evrensel değerlerine ihanet etmesi olarak nitelendirmiştir. Boykotun etkileri, yalnızca 1980 Moskova Olimpiyatları ile sınırlı kalmamış, dört yıl sonra 1984 Los Angeles Olimpiyatları’nda Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku ülkelerinin misilleme yaparak oyunları boykot etmesiyle bu siyasi gerilim devam etmiştir. Bu karşılıklı boykotlar, Olimpiyatların tarafsız ve siyaset üstü bir platform olma iddiasını ciddi şekilde zedelemiş ve sporun uluslararası politikanın bir uzantısı olarak kullanılabileceğini kanıtlamıştır. Boykota katılan ve katılmayan ülkeler arasındaki ayrışma, uluslararası ilişkilerde Soğuk Savaş’ın etkisinin spor dünyasına nasıl yansıdığını göstermiştir. Sporcuların bireysel kariyerlerine doğrudan zarar veren bu boykot, aynı zamanda Olimpiyat hareketinin siyasi baskılara ne kadar açık olduğunu da ortaya koymuştur. Bu olaydan çıkarılan dersler, ilerleyen yıllarda Olimpiyatların daha siyasi olmaktan uzak tutulması yönünde çeşitli girişimlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ancak, spor ve siyasetin ayrılmaz doğası göz önüne alındığında, bu tür girişimlerin her zaman tam anlamıyla başarılı olamayacağı da açıktır.

3.5. 1984 Los Angeles Olimpiyat Boykotu

“Hamburger Olimpiyatları” olarak da anılan 1984 sonrası olimpiyatların Amerikan-tarzı ticarileşmesi artmıştır. Kaldı ki, 1984 Olimpiyatları’na tek aday Los Angeles şehri olmuştur (Gökten & Yıldırım, 2018). Fakat, 1984 Los Angeles Olimpiyatları, Soğuk Savaş’ın siyasi atmosferinden büyük ölçüde etkilenmiş ve Sovyetler Birliği ile Doğu Bloku müttefikleri Oyunları boykot etmiştir (Karahan, 2016). Bu karar, büyük ölçüde 1980 Moskova Olimpiyatları’na yönelik ABD liderliğindeki boykota misilleme olarak alınmış ve uluslararası spor topluluğunu derinden bölmüştür. 1984 Olimpiyatları’nın Sovyetler Birliği tarafından boykot edilmesi, iki süper güç arasındaki devam eden gerilimleri ve müttefikleri üzerindeki etkisini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Sovyetler Birliği ve diğer Doğu Bloku ülkeleri, Los Angeles Oyunlarına katılmama kararlarını resmi olarak sporcuların güvenliği konusundaki endişeleri ve ABD’deki siyasi atmosferle gerekçelendirmiştir (Grix, 2013). Sovyet yetkililer, ABD’deki "anti-Sovyet" söylemler ile Olimpiyatların siyasi propaganda aracı olarak kullanılmasını eleştirmiştir. Ayrıca, 1968 Meksika Olimpiyatları sırasında yaşanan protestolara ve ABD’deki siyasi ortamın şiddet olaylarına yol açabileceğine dikkat çekerek sporcularının güvenliğini tehlikeye atmak istemediklerini belirtmişlerdir (Riordan, 1977). Ancak, boykotun ardındaki siyasi motivasyonlar çok daha karmaşıktı ve 1982’de Moskova, 1984 Yaz Olimpiyatları’nın organizasyon hazırlıklarına karşı bir propaganda kampanyası başlatmış ve bu talimatın tüm Doğu Bloku ülkelere yönelik olduğunu belirtmiştir. Buna karşılık, Sovyet yetkilileri 8 Mayıs 1984’te Olimpiyatları boykot

ettiklerini ilan etmiştir (Çeviker vd., 2023). Sovyetler Birliği ve müttefikleri, 1984 Oyunlarını ABD'nin ideolojik üstünlüğünü yeniden pekiştirme fırsatı olarak görmüş ve 1980'deki yokluklarının doğurduğu siyasi kayıplara misilleme yapmaya kararlıydılar. Sovyet liderliği, Olimpiyat Oyunlarını küresel prestij için önemli bir alan olarak görmüş ve boykot ile ABD'nin siyasi etkisine karşı bir tepki vermiştir. ABD liderliğindeki 1980 boykotuna yanıt olarak Sovyetler Birliği, kendi alternatif etkinliği olan Druzhba Oyunlarını (Dostluk Oyunları) düzenlemiştir. Moskova ve Doğu Bloku'nun diğer şehirlerinde düzenlenen bu etkinlik, sosyalist dünyanın gücünü sergilemek ve sporculara alternatif bir platform sağlamak amacı taşıyordu. Druzhba Oyunları, sosyalist ülkeler arasında bir dayanışma sembolü olarak sunulsa da birçok kişi tarafından Los Angeles Olimpiyatları'ndan dışlanmanın bir karşılığı olarak görülmüştür (Baade & Matheson, 2016). Ayrıca, 1928 yılında Amsterdam Olimpiyat Oyunlarına Moskova da adaydı. Moskova'nın aday olduğu bu olimpiyatlar Amsterdam'da düzenlenmiştir. Sovyetler Birliğide bu oyunlara alternatif olarak Spartaciades oyunlarını başlatmış ve Olimpiyat Oyunlarına alternatif olarak düzenlenen bu oyunlara 4000 sporcu katılım sağlamıştır (Çetin, 2014).

Resim 4*Spartaciades oyunları.***Kaynak:** (thecharnelhouse.org, 2025)**Resim 5***1984 Druzhba Oyunları***Kaynak:** (sputnikmediabank.com, 2025)

Sovyet boykotunun ekonomik ve siyasi sonuçları önemliydi. Doğu Bloku ülkelerinin yokluğu, rekabet seviyesinin düşmesine neden olmuş ve bazı analistler, bu durumun Olimpiyatların genel çekiciliğini azalttığını savunmuştur. Aynı zamanda boykot, Doğu ve Batı arasındaki siyasi ayrımı daha da derinleştirdi ve Olimpiyatların süper güçlerin ideolojik savaşında bir piyon haline geldiğini göstermiştir.

3.6. Soğuk Savaş Boykotlarının Olimpiyatlar Üzerindeki Uzun Vadeli Etkileri

Soğuk Savaş dönemi, uluslararası siyasetin hemen her alanına nüfuz ettiği gibi spor dünyasını da derinden etkilemiştir. Olimpiyat Oyunları, yalnızca spor müsabakaları olarak değil, aynı zamanda ideolojik rekabetin bir yansıması olarak da görülmüştür. 1980 Moskova ve 1984 Los Angeles Olimpiyatlarında yaşanan karşılıklı boykotlar, sporun siyasi amaçlarla nasıl kullanılabileceğini ve uluslararası çatışmaların Olimpiyatlar üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymuştur (Guttmann, 2002). Soğuk Savaş döneminde yaşanan boykotlar, Olimpiyat hareketinin geleceği açısından önemli sonuçlar doğurmuş, spor ve siyasetin birbirinden tamamen ayrılmasının pratikte ne kadar zor olduğunu göstermiştir. Bu boykotlar, dönemin aktif olimpik düzeyde olan sporcuların kariyerlerini olumsuz etkilediği gibi, uluslararası spor organizasyonlarının tarafsızlığı konusundaki tartışmaları da alevlendirmiştir.

1980 ve 1984 Olimpiyat boykotları, Soğuk Savaş'ın iki süper gücü olan ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki ideolojik ve siyasi rekabetin bir uzantısı olarak ortaya çıkmıştır. ABD öncülüğündeki

Batılı ülkeler, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgalini protesto etmek amacıyla 1980 Moskova Olimpiyatları'nı boykot etmiş, dört yıl sonra ise Sovyetler Birliği ve müttefikleri, ABD'de düzenlenen 1984 Los Angeles Olimpiyatları'na katılmayarak misilleme yapmıştır. Bu boykotlar, uluslararası spor organizasyonlarının yalnızca sportif başarı için değil, aynı zamanda uluslararası politika sahnesinde birer diplomatik araç olarak kullanıldığını göstermiştir (Hill, 1992). Özellikle Sovyetler Birliği ve müttefikleri, Olimpiyatları sosyalist sistemin üstünlüğünü kanıtlamak için kullanırken, Batı dünyası ise sporu liberal değerlerin ve bireysel başarının bir göstergesi olarak konumlandırmıştır. Boykotların diplomatik etkileri yalnızca Olimpiyatlarla sınırlı kalmamış, uluslararası ilişkilerde de geniş çaplı sonuçlar doğurmuştur. Örneğin, 1980 boykotuna katılan bazı ülkeler, bu kararın sporcuların kariyerleri üzerindeki olumsuz etkilerini göz önünde bulundurarak, 1984'te benzer bir tavır sergilemekten kaçınmıştır (Toohey & Veal, 2007). Ancak, Sovyetler Birliği ve müttefikleri için 1984 boykotu, Batı'nın sporda hegemonya kurma girişimine karşı bir yanıt olarak sunulmuştur. Neticede, olimpiyat ruhunda kabul edilmeyecek bir unsur olan boykotların artık son bulması gerektiği konusunda mutabakata varan IOC almış olduğu karar neticesinde; olimpiyatlarda boykotlara artık izin verilmeyeceğini, boykot yapan ülkelerin ise bir daha Olimpiyat Oyunlarına davet edilmeyeceği konusunda almış olduğu karar neticesinde olimpiyat oyunlarında boykot dönemi son bulmuştur (Koryürek, 2003, akt. Karahan, 2016). Fakat, her ne kadar boykotlar son bulsa da ülkeler arası rekabet doping gibi unsurlar ile yeniden gün yüzüne çıkmıştır. Bunun en önemli örneği 2020 Tokyo Olimpiyat Oyunlarında Rusya'nın doping yaptığı gerekçesiyle IOC' nin almış olduğu karar ile Rusya Olimpiyat Oyunlarından men edilmiş olup; bayrağı ve milli marşının sansürlenmesi ve ROK (Rusya Olimpiyat Komitesi) adı altında oyunlara katılma şartı ile Rusya'nın oyunlara katılmasına izin verilmiştir (Congar, 2021).

Resim 6

Rusya Olimpiyat Komitesi'nin kısaltması "ROC" harfleri ile birlikte logosunu da bayrak olarak kullanması.

Kaynak: (anlatilaninotesi.com.tr/, 2025)

3.7. Spor ve Siyaset İlişkileri ve Boykotların Sporcular Üzerindeki Etkileri

Siyasal açıdan savaşa karşı olmasına rağmen, olimpizm anlayışı, ülkeler arası savaşı engelleyememiş ve I. Dünya savaşı, II. Dünya Savaşı, Afganistan'ın işgali, Bosna Hersek Savaşı hem Olimpiyatların yapılmamasına hem de insanların ölmesine mâni olamamıştır (Güçlü, 2001). Soğuk Savaş boykotlarının ardından, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) sporun siyasi etkilerden arındırılmasını sağlamak amacıyla tarafsızlık ilkesini güçlendirme yoluna gitmiştir. Bu süreçte IOC, Olimpiyatların siyasi olaylardan etkilenmemesi için yeni düzenlemeler getirmiş, ancak bu tür çabalar her zaman başarılı olamamıştır. IOC'nin tarafsızlık çabalarına rağmen, spor ve siyaset arasındaki

bağlantı günümüzde de devam etmektedir. Baron Pierre de Coubertin Modern olimpiyatları kurarken Paris'te yapılan toplantıda alınan kararlara göre, Olimpiyatlar 4 yılda bir yapılacak ve sırası ile tüm ülkelerde düzenlenecektir (Büyükbaykal, 2022). Bu maddeye rağmen 131 yıllık Olimpiyat tarihinde hiçbir Müslüman ülkenin Olimpiyat Oyunları düzenlememesi, spor siyaset ilişkisini günümüzde de gözler önüne sermektedir. Öte yandan, 2018 Pyeongchang Kış Olimpiyatları'nda Kuzey ve Güney Kore'nin ortak bir bayrak altında yarışması, sporun diplomatik bir araç olarak nasıl kullanılabileceğini göstermiştir. Benzer şekilde, 2008 Pekin Olimpiyatları, Çin'in küresel güç olarak yükselişini simgelemesi açısından siyasi bir anlam taşımıştır (Brownell, 2008).

Soğuk Savaş boykotlarının en büyük mağdurları, Olimpiyatlara katılma şansı elinden alınan sporcular olmuştur. Olimpiyatlar, atletlerin kariyerlerindeki en önemli platformlardan biri olarak kabul edildiğinden, boykotlar birçok sporcunun uluslararası başarı elde etme fırsatını kaçırmalarına neden olmuştur (Senn, 1999). Özellikle 1980 Moskova ve 1984 Los Angeles Olimpiyatları'na katılamayan sporcular için bu dönem büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Bununla birlikte, boykotların uzun vadeli etkileri yalnızca bireysel sporcularla sınırlı kalmamış, Olimpiyat hareketinin evrimi üzerinde de kalıcı izler bırakmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde, uluslararası spor organizasyonları, küresel politik gerilimleri en aza indirmek için yeni stratejiler geliştirmiştir. Ancak, sporun siyasetle iç içe geçmiş doğası göz önüne alındığında, tamamen apolitik bir Olimpiyat fikri günümüzde bile hala tartışmalıdır. Bu boykotlar, Olimpiyat hareketinin geleceğini şekillendiren önemli dönüm noktalarından biri olmuş ve IOC'nin tarafsızlık ilkelerini güçlendirme çabalarına yol açmıştır. Ancak, spor ve siyasetin ayrılmaz bir bütün olduğu gerçeği göz önüne alındığında, tamamen apolitik bir Olimpiyat düzenleme hedefi hala birçok zorlukla karşı karşıyadır (Bingöl & Polat, 2021). Soğuk Savaş döneminin mirası, Olimpiyat Oyunları'nın uluslararası ilişkilerdeki önemini ve spor diplomasisinin gücünü hatırlatmaya devam etmektedir. Soğuk Savaş dönemi, sporun sadece fiziksel bir etkinlik değil, aynı zamanda uluslararası siyaset, ideolojik çatışmalar ve güç gösterileriyle iç içe geçtiği bir dönem olmuştur. Bu dönemde, sporun siyasi araç olarak kullanılması, ideolojik mesajlar vermek ve rakip devletlerin gücünü yıpratmak amacıyla sıklıkla başvurulmuş bir yöntem haline gelmiştir. Batı ve Doğu blokları, spor organizasyonlarını siyasi propaganda araçları olarak kullanarak, sporcuları sadece sportif başarılarıyla değil, aynı zamanda ideolojik kimlikleriyle de değerlendirmişlerdir. Olimpik Şartın 51. maddesi, "Her türlü politik, dini veya ırksal propagandanın yasak olduğu" hükmünü içermektedir ve bu madde, yıllar boyunca farklı yorumlara konu olmuştur. Olimpiyat Oyunları, tarihsel olarak ulusal ve uluslararası unsurlar barındırmış ve siyasi bir kimlikten tamamen kaçınamamıştır (Crowther, 2004).

Soğuk Savaş'ın zirveye ulaşan dönemlerinde, spor etkinlikleri, uluslararası ilişkilerin bir yansıması olarak işlev görmüştür. Boykot, sadece sporcuları değil, aynı zamanda organizasyonları da ciddi şekilde etkilemiştir (Tekin, 2023). Bu tür boykotlar, sporcunun bireysel başarısının yanı sıra devletlerin uluslararası prestijini de etkileyen olaylardır. Boykotların arkasındaki siyasi motivasyonlar, ülkelerin güçlü mesajlar vermek istemeleriyle bağlantılıdır. Bu dönemde, özellikle Olimpiyatlar gibi uluslararası arenada en fazla dikkat çeken etkinliklerde, sporun politik bir araç olarak kullanılması, Soğuk Savaş'ın etkisini her alanda hissettiren bir olgu olmuştur.

3.8. Günümüz Sporunda Benzer Politik Müdahaleler

Günümüzde, Soğuk Savaş'ın etkilerinin azalmasına rağmen, sporun hala politik müdahalelere sahne olduğu bir gerçektir. Özellikle, büyük spor organizasyonlarında, host ülkelerinin düzenleme ve katılım politikaları, birçok siyasi gerginlik ve protestolarla şekillenmektedir. Son yıllarda, örneğin 2018 Rusya Dünya Kupası ve 2022 Katar Dünya Kupası'nda, ev sahibi ülkelerin insan hakları ihlalleri ve siyasi durumları, sporun siyasi bir alan olarak kullanılmasını yeniden gündeme getirmiştir. Uluslararası Spor Komitesi (IOC) ve FIFA gibi büyük spor organizasyonları, ülkeler arasındaki politik çekişmelerin içinde yer almayı istemezken, sporcular ve spor topluluğu zaman zaman bu müdahalelere karşı duruş

sergileyebilmektedir (Bairner, 2016). Bugün, sporcuların sosyal medya aracılığıyla politik mesajlar verme ve protestolar yapma olanakları, tarihsel olarak siyasetle iç içe geçmiş sporun yeni bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Özellikle son yıllarda, sporcuların toplumsal olaylara karşı duyarlılıkları artmış ve sporun dışında da seslerini duyurabilme imkânı bulmuşlardır. Ancak, bu tür protestoların hala bazı ülkelerde ciddi siyasi ve sosyal sonuçları olabilmektedir. Örneğin, 2020'deki Black Lives Matter hareketi ile bağlantılı olarak sporcuların sahadaki mesajları, birçok farklı ülkede tartışmalara yol açmıştır. 2020'deki protestoların önemi, yalnızca kendi başlarına değil, aynı zamanda geçmişteki mücadelelerin üzerine inşa edilmiş olmalarından kaynaklanmaktadır (Francis & Wright-Rigueur, 2021). Soğuk Savaş dönemi, sporun uluslararası siyasetle iç içe geçtiği, ideolojik çatışmaların spor aracılığıyla dile getirildiği bir dönemi işaret etmektedir. Bu dönemdeki boykotlar ve siyasi müdahaleler, sporcular ve organizasyonlar üzerinde uzun vadeli etkiler bırakmış, sportif başarıların ötesinde politik bir boyut kazanmıştır. Günümüz sporunda da benzer müdahalelerin devam ettiği, ancak sporcuların daha fazla ifade özgürlüğüne sahip olduğu bir ortamda, sporun apolitik bir etkinlik olma iddiasının zayıfladığı söylenebilir. Spor, hala önemli bir politik araç olma niteliğini sürdürmekte ve uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde etkili bir rol oynamaktadır.

4. Tartışma Sonuç ve Öneriler

Soğuk Savaş dönemi, sporun özüne yakışır bir etkinlik olmasını ötesine geçip, uluslararası siyasetin önemli bir parçası haline geldiğini açıkça göstermiştir. Guttmann'ın (2002) ifade ettiği gibi, Olimpiyat Oyunları, yalnızca spor müsabakalarının düzenlendiği bir organizasyon olmanın ötesinde, ideolojik ve siyasi mücadelelerin de sergilendiği önemli bir platforma dönüşmüştür söylemiyle de paralellik göstermiştir. 1980 Moskova ve 1984 Los Angeles Olimpiyat boykotları, ülkelerin spor organizasyonlarını ekonomik ve siyasi bir araç olarak kullanma eğilimlerini gözler önüne sermiş ve sporun tarafsız kalmasının ne denli zor olduğunu ortaya koymuştur. Milliyet (2025)' te de belirtildiği gibi ülkeler olimpiyatlara ev sahipliği yapabilmek için devlet adamları bu süreçte doğrudan rol alarak lobi baskısı yapmaktan çekinmemişlerdir, rüşvet ve hediye skandalları ile Olimpiyat ruhuna aykırı bir şekilde organizasyon tarafsızlığını olumsuz yönde etkilemişlerdir söylemiyle paralellik göstermektedir. Bu boykotlar, yalnızca dönemin uluslararası politik dengelerini etkilemekle kalmamış, ayrıca sporcuların kariyerlerini ve Olimpiyat hareketinin geleceğini de derinden etkilemiştir. Toohey ve Veal'nin (2007) ifade ettiği gibi, 1980 yılında Moskova' da düzenlenen Olimpiyat Oyunlarını boykot eden sporcular kariyerlerinin olumsuz etkilenmesinden sonra 1984 yılındaki 1984 yılındaki Los Angeles Olimpiyatlarında yapılan boykot eylemine katılma hususunda çekinceli davranmıştır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), boykotların spor üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek amacıyla tarafsızlık ilkesini güçlendirme yönünde bazı adımlar atmıştır. Ancak, günümüzde de görüldüğü üzere, spor ve siyaset arasındaki bağlantı tamamen koparılamamıştır. IOC Yani atılan bu adımların pratikte doğru ve etkili uygulanmadığı ortadadır. Özellikle, Olimpiyatlar, Dünya, Avrupa şampiyonaları gibi büyük ölçekli uluslararası spor organizasyonları, hâlâ ev sahibi ülkelerin politikaları, insan hakları ihlalleri ve diplomatik gerilimlerle doğrudan ilişkilendirilmektedir. Hill'nin (1992) araştırmasında belirttiği üzere, IOC, Olimpiyatların siyaset dışı kalması gerektiğini savunmuş ve 1984 olimpiyatlarında boykotu onaylamamış olsa da yeteri kadar etkili olamamış yine de boykot uygulanmıştır. Fakat, IOC 1984 Olimpiyatlarından sonra radikal kararlar alıp boykotlara karşı ülkelere ve sporculara müsabakalardan men cezası getirip büyük ölçüde boykotların son bulmasını sağlamıştır. 2020 Tokyo Olimpiyatları'nda Rusya'nın doping skandalı nedeniyle bayrak ve milli marş kullanımına getirilen kısıtlamalar, sporun siyasi müdahalelere karşı hâlâ savunmasız olduğunu göstermektedir. Fakat öte yandan bu tür organizasyonların ülkelerin tanınırlığı ve imaj düzeltimi açısından etkili bir araç olabileceği de unutulmamalıdır. Soğuk Savaş boykotları, aynı zamanda sporcuların siyasi kararlar nedeniyle büyük kayıplar yaşamasına neden olmuş, birçok sporcu sporun en uç noktası olan Olimpiyatlara katılma fırsatını kaybetmiştir. Bu durum, sporun özünde bir barış ve birlik aracı olması

gerektiği fikrini zayıflatmış, uluslararası spor camiasında ciddi tartışmalara yol açmıştır. Günümüzde, sporcuların sosyal ve politik konulara duyarlılığı artmış, sosyal medya gibi araçlar sayesinde siyasi veya insan hakları yönlerinden görüşlerini daha özgürce ifade etme imkânı bulmuşlardır. Ancak, bu tür eylemler hâlâ belirli ülkelerde siyasi ve sosyal baskılarla karşılaşabilmektedir. Sonuç olarak, Soğuk Savaş boykotları, sporun siyasetten tamamen bağımsız olamayacağını ve uluslararası spor organizasyonlarının diplomatik çatışmalardan etkilenmeye devam ettiğini göstermiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesine rağmen, sporun politik bir araç olarak kullanılma eğilimi devam etmektedir ve gelecekte de bu dinamiklerin değişmesinin çok zor olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, sporun tarafsızlık ilkesini güçlendirmeye yönelik çabalar devam etmelidir. Başta dünyanın önde gelen ülke yönetimlerinin bir araya gelerek spor ile siyaseti tamamen ayırtırmaya yönelik radikal kararlar almalı bununla ilgili denetim mekanizmaları kurulmalı, cezai müeyyideler ağırlaştırılmalı ve siyasetin sporun herhangi bir unsuruna teması tespit edildiğinde caydırıcı cezalarla bu durumun önüne geçilmelidir.

Bu bağlamda, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)'nin tarafsızlığını güçlendirmek adına yalnızca genel ilkeler belirlemekle kalmayıp, aynı zamanda daha somut ve uygulamaya yönelik adımlar atması gerekmektedir. Örneğin, ev sahibi ülkelerdeki insan hakları ihlalleri ve diplomatik gerilimlerin bağımsız bir komite tarafından incelenmesi, sporcuların siyasi baskılardan korunması için uluslararası bağımsız bir hakem heyeti kurulması ve boykot tehdidi karşısında spor diplomasisi mekanizmalarının devreye sokulması önerilebilir. Ayrıca, IOC'nin şeffaflık politikalarını güçlendirmesi, ev sahibi seçimlerinde bağımsız gözlemcilerin süreçlere katılması ve olası siyasi müdahaleler için önleyici yaptırım paketlerinin belirlenmesi, gelecekte benzer krizlerin önüne geçmek açısından önemlidir.

Bununla birlikte, bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma, büyük ölçüde ikincil kaynaklara dayanmakta olup, sporcuların kişisel deneyimlerine dair birincil kaynaklara ulaşım sağlanamamıştır. Ayrıca, dönemin diplomatik yazışmaları ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin iç yazışmaları gibi arşiv belgelerine sınırlı erişim olması, analizde daha derinlemesine bir kurumsal bakış açısının geliştirilmesini kısıtlamıştır. Bu durum, çalışmanın bulgularını zayıflatmamakla birlikte, gelecekte yapılacak araştırmalarda söz konusu birincil kaynakların dâhil edilmesi, daha kapsamlı ve çok boyutlu sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

5. Kaynakça

- Allison, L. (2004). *The global politics of sport: The role of global institutions in sport*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203005460>
- Aydın, Y., Tunç, A. Ç., & Orhan, B. E. (2023). Modern Olimpiyat Oyunlarının politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal, çevresel ve sürdürülebilirlik açısından bir çerçevesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 118–131.
- Baade, R. A., & Matheson, V. A. (2016). Going for the gold: The economics of the Olympics. *Journal of Economic Perspectives*, 30(2), 201–218. <http://dx.doi.org/10.1257/jep.30.2.201>
- Bairner, A. (2016). *Sport, politics and nationalism: The politics of the international sport system*. Routledge.
- Barney, R. K., Wenn, S. R., & Martyn, S. G. (2002). *Selling the five rings: The International Olympic Committee and the rise of Olympic commercialism*. University of Utah.
- Bingöl, H., & Polat, S. (2021). Sporun siyasi bir unsur olarak liderler tarafından kullanılması. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 111–117. <https://doi.org/10.47257/busad.1023937>

- Boniface, P. (2012). *JO politiques*. JC Gawsewitch Editeur.
- Brownell, S. (2008). *Beijing's games: What the Olympics mean to China*. Rowman & Littlefield. <https://doi.org/10.1111/J.1548-1433.2009.01161.3.X>
- Büyükbaykal, G. N. (Ed.). (2022). *Spor bilimleri alanında uluslararası araştırmalar III*. Eğitim.
- Congar, K. (2021, 19 Şubat). Devlet eliyle doping yaptıklarının anlaşılmasının ardından Rus Olimpiyat Sporcularının Rusya bayrağı yerine "Rusya Olimpiyat Komitesi" (ROC) adı altında yarışacağı kaydedildi. *Euronews Türkiye*. <https://tr.euronews.com/2021/02/19/rusya-ya-doping-cezas-rus-tak-m-icin-yeni-isim-ve-bayrak-secildi>
- Crowther, N. (2004). The state of the modern Olympics: *Citius, altius, fortius?* *European Review*, 12(3), 445–460. <https://doi.org/10.1017/S1062798704000377>
- Çetin, C. (2014). *Spor iletişimi*. Nobel Akademik.
- Çeviker, A., Taşdemir, D. Ş., & Güler, Y. E. (2023). Boycotts in the history of the modern Olympic Games. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 8(22), 1943–1964. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.734>
- Erdal, R. (2007). *Olimpiyat oyunları ve olimpiik sporlar*. İstanbul Baskıevi Matbaacılık.
- Francis, M. M., & Wright-Rigueur, L. (2021). Black Lives Matter in historical perspective. *Annual Review of Law and Social Science*, 17(1), 441–458. <https://doi.org/10.1146/annurev-lawsocsci-122120-100052>
- Gaddis, J. L. (2006). *The Cold War: A new history*. Penguin.
- Grix, J. (2013). The politics of sports mega-events. *Political Studies Review*, 11(1), 18–27. <https://doi.org/10.1111/j.2041-9066.2012.00090>
- Guttmann, A. (2002). *The Olympics: A history of the modern games*. University of Illinois.
- Güçlü, M. (2001). Olimpiyat oyunları ve spor sponsorluğu. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 223–229.
- Hill, C. (1992). *Olympic politics: The political nature of the Olympic Games*. Manchester University.
- Hoberman, J. (1986). *The Olympic crisis: Sport, politics, and the moral order*. Rutgers University Press.
- Karahan, B. G. (2016). Modern olimpiyat oyunlarında siyaset ve boykotlar. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences*, 1(2), 114–119. <https://doi.org/10.18826/ijsets.30355>
- Karaküçük, S. (1986). *Milletlerarası Politikada ki Önemi Açısından Olimpiyat Oyunları*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, M., & Aslan, M. (2016). Sovyet toplumunda sporun rolü. *Tarih Okulu Dergisi*, 9(25), 195–213. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh887>
- MacAloon, J. J. (2013). *This great symbol: Pierre de Coubertin and the origins of the modern Olympic Games*. Routledge.
- Memiş, U. A., & Yıldırım, İ. (2011). Batı kültürlerinde kadınların spora katılımlarının tarihsel gelişimi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(3), 17–26.
- Mendot, I., & Karakaş, F. (2024). Sporda ödül yönetmelikleri ve sportif başarıya etkisi: ABD ve Türkiye karşılaştırması. *OZ Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 39–48. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14930771>

- Neuman, W. L. (2013). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar* (S. Özge, Çev. Ed.). Yayın Odası 2.
- Özcan, A. A. (2017). *Soğuk Savaş dönemi: Başlangıcı, gelişimi, sonu*. Academia. <https://www.academia.edu/13723063>
- Özgen, İ. (2016). Boykot. *Socrates Dergi*. <https://socratesdergi.com/yazi/boykot>
- Postlethwaite, V., & Grix, J. (2016). Beyond the acronyms: Sport diplomacy and the classification of the International Olympic Committee. *Diplomacy & Statecraft*, 27(2), 295–313. <https://doi.org/10.1080/09592296.2016.1169796>
- Riordan, J. (1977). *Sport in Soviet society: Development of sport and physical education in Russia and the USSR*. Cambridge University.
- Seçilmiş, K. (2004). *Antik çağdan günümüze olimpiyat oyunları*. İl Press Basım ve Yayın.
- Senn, A. E. (1999). *Power, politics, and the Olympic Games*. Human Kinetics.
- Şahin, Y. (2010). “Olimpiyat Kenti”nden “Olimpiyat Devleti”ne. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2010(1), 73–80.
- Tekin, Ö. Ü. G. (2023). Soğuk savaş döneminde Sovyet sporu (1945–1991). In *Spor Bilimlerine Kuramsal Bakış V* (pp. 31–56). Gazi Kitabevi.
- Tokatlıoğlu, A. E. (2013). İki Dünya Savaşı arası dönemde Türkiye’de spor ve siyaset ilişkisi [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Toohy, K., & Veal, A. J. (2007). *The Olympic Games: A social and cultural history*. CABI.
- Yıldırım, Y., & Gökten, K. (2018). Olimpiyat ve Dünya Kupası organizasyonlarına ekonomi-politik bakış. *Eğitim Bilim Toplum*, 16(62), 74–94.
- Yılmaz, Ö. (2021). Soğuk Savaş ve olimpiyatlar. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(4), 75–81.

İnternet Kaynakları:

- <https://anlatilaninotesi.com.tr/20210809/rusya-tokyodaki-rus-sporcularin-degerlendirilmesinde-siyasetin-oncelikli-tutuldugu-durumlari-1045196423.html> [Erişim tarihi: 20.02.2025].
- <https://gergedan.press/kirk-yil-sonra-yeniden-hatirlamak-1980-moskova-yaz-olimpiyatlari-7368/> [Erişim tarihi: 08.03.2025].
- <https://www.milliyet.com.tr/the-others/rusvet-olimpiyat-mesalesini-sondurdu-5265571> [Erişim tarihi: 20.02.2025].
- <https://www.salom.com.tr/haber/128354/51-yil-donumunde-munih-katliaminda-yasananlari-hatirliyoruz> [Erişim tarihi: 20.02.2025].
- <https://sputnikmediabank.com/media/508100.html> [Erişim tarihi: 20.02.2025].
- <https://thecharnelhouse.org/2014/02/09/spartakiade-a-bolshevik-alternative-to-the-olympics/> [Erişim tarihi: 20.02.2025].